

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності
за магістерською програмою професійного спрямування зі спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фіскальне та митне адміністрування»
на тему:
**«Доходи державного бюджету України: проблеми мобілізації та
шляхи збільшення»**

Виконавець:

Студентка факультету фінансів
і банківської справи
Жерновська Ксенія Юріївна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Коцюрубенко Ганна Миколаївна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Державний бюджет виступає однією із головних ланок фінансової системи. Вплив державного бюджету спостерігається у всіх процесах, що відбуваються як в соціальній так і економічній сферах соціуму. Саме завдяки бюджету забезпечується існування кожної країни, зростання економіки, а також розвиток культури, соціальний захист населення. Акумулюючи кошти, держава фінансує пріоритетні напрями економіки, соціальної сфери, здійснює заходи з приводу поповнення дохідної частини бюджетів всіх рівнів, а також здійснює контроль за цільовим і економним використанням бюджетних коштів, саме за рахунок бюджету.

Доходи Державного бюджету в сучасних реаліях потребують детального аналізу і особливої уваги, оскільки вони становлять матеріальну базу існування країни, являють собою форму реалізації її завдань та функцій, а також утворюють основу добробуту населення. Нині, в умовах зупинки діяльності підприємств, скорочення виробництва, політичної нестабільності питання про стан і формування доходів бюджету сягає надзвичайно гострого значення. Сьогодні ми спостерігаємо явище, коли дохідна частина Державного бюджету України поступається бюджетам зарубіжних країн, що і підвищує актуальність питання пошуку джерел формування дохідної частини бюджету. Недоліки, які існують в законодавстві, застосування неефективних, а також застарілих підходів до організації бюджетних відносин з сучасним економічним станом в економіці ускладнюють наповнення бюджету. З огляду на все перелічене, вагоме значення має постійне покращення системи мобілізації доходів бюджету, виявлення шляхів їх збільшення та економного використання, досконале використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Питанню формування дохідної частини бюджету та шляхів їх оптимізації приділено значну кількість уваги багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, а саме: А.Г. Загороднім, Г.Л. Вознюк, С.М. Бойко, А. Сміта, І.О.Петровською, В.Д. Базилевичем, З.М. Васильченко, В.М. Федосовим, С.І. Юрієм та іншими. Але, на сьогоднішній день, проблема мобілізації доходів Державного бюджету є недостатньо розкритою, що формує потребу подальшого її вивчення.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування дохідної частини Державного бюджету, обґрунтування шляхів їх оптимізації та виявлення резервів зростання.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні аспекти формування дохідної частини Державного бюджету, в т.ч. соціально-економічну сутність, роль, функції, класифікацію доходів, їх структуру, принципи та джерела формування;
- здійснити аналіз стану формування дохідної частини Державного бюджету України;

- виявити проблеми мобілізації доходів, визначити вплив окремих факторів на їх формування;
- розглянути зарубіжний досвід мобілізації та збільшення доходів Державного бюджету;
- запропонувати шляхи оптимізації та резерви зростання доходів Державного бюджету України за сучасних умов;
- розглянути проблеми макроекономічного прогнозування та планування доходів Державного бюджету.

Об'єктом дослідження є процес формування дохідної частини Державного бюджету України.

Предметом дослідження є економічні відносини, які виникають в процесі формування дохідної частини Державного бюджету України.

Методами дослідження є: метод порівняння, аналітичний метод, дедукція та індукція, метод статистичного аналізу, графічний метод, метод горизонтального і вертикального аналізу, метод наукової абстракції.

Інформаційною базою при написанні дипломної роботи слугували Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, звітність Міністерства фінансів України, Рахункової палати, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, монографії, посібники, матеріали періодичних видань наукові праці (дисертації, автореферати), Інтернет ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та 5-ох додатків. Загальний обсяг роботи складає 100 сторінок. Основний зміст викладено на 90 сторінках. Робота містить таблиці, рисунки.

Публікації. Результати дослідження, що були проведенні в магістерській роботі, викладені в науковій статті «Роль податкових надходжень у формування доходів Державного бюджету», яка опублікована у студентському збірнику кафедри фінансів, обговорені під час участі у студентській науково-практичній конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (ОНЕУ, 20-24 листопада 2017 року), за результатами якої опубліковано тези доповіді на тему «Практика та особливості формування дохідної частини Державного бюджету».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти формування та законодавче регулювання дохідної частини Державного бюджету**» досліджено теоретичні аспекти формування та законодавче регулювання дохідної частини Державного бюджету України, визначено соціально-економічну сутність, роль та функції доходів, наведено класифікацію доходів Державного бюджету, а також їх структуру.

У другому розділі *«Практика та проблематика мобілізації доходів Державного бюджету України»* проведено аналіз виконання дохідної частини Державного бюджету України, здійснено моніторинг доходів Державного бюджету, надано оцінку стану мобілізації доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, трансфертів та доходів від операцій з капіталом.

У третьому розділі *«Основні напрямки оптимізації та збільшення доходів Державного бюджету України»* наведено основні напрямки оптимізації та збільшення доходів Державного бюджету України, проаналізовано зарубіжний досвід мобілізації та збільшення доходів Державного бюджету, наведено проблеми макроекономічного прогнозування та планування доходів Державного бюджету, запропоновано шляхи оптимізації та резерви збільшення доходів Державного бюджету.

ВИСНОВКИ

Для досягнення мети дослідження було вирішено ряд поставлених завдань, відповідно до чого можемо зробити наступні висновки:

1. Державний бюджет виступає планом формування і використання фінансових ресурсів, з метою реалізації завдань і функцій, які покладаються на державу. Виступаючи основним фінансовим планом держави, бюджет - відображає розміри фінансових ресурсів, які є необхідними державі, та надає органам влади можливість здійснення власних повноважень. Бюджет також виступає в ролі регулятора економіки, оскільки він фіксує конкретні напрями витрачання бюджетних коштів, перерозподіл національного доходу і ВВП. Доходи бюджету є частиною централізованих ресурсів держави, які необхідні їй для виконання покладених на неї функцій. Доходи бюджету становлять собою економічні відносини, які виникають в державі із суб'єктами господарювання та домогосподарствами в процесі формування бюджетного фонду країни.

2. До складу доходів відносяться: податкові і неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та міжбюджетні трансферти. Проведений нами аналіз доходів Державного бюджету за 2014-2018 роки свідчить, що Державний бюджет України формується в середньому на 80% за допомогою податкових надходжень. За останні п'ять років податкові надходження зросли на 473,6 млрд. грн (або в 2,7 рази), а доходи Державного бюджету збільшились на 571,0 млрд. грн (або в 2,6 рази). Найбільшу питому вагу серед податкових надходжень займають внутрішні податки на товари та послуги, а саме, , податок на додану вартість. Так, в 2018 році він займає близько 50% від загальної суми податкових надходжень. Також, другорядним бюджетоутворюючим податком, який займає близько 15% податкових надходжень, є акцизний податок. Не менш важливими є податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості, які займають більше 18% протягом останніх

п'яти років. Основна відмінність неподаткових надходжень від податкових, проявляється у відсутності при їх мобілізації таких податкових принципів та підходів, як, стабільність, обов'язковість і всеохоплюючий характер. Так, у 2018 році питома вага неподаткових надходжень в загальній сумі доходів Державного бюджету України склала 17,7%. Проаналізувавши неподаткові надходження, виявилось, що найбільшу питому вагу в структурі неподаткових надходжень протягом останніх п'яти років займають доходи від власності та підприємницької діяльності (в 2018 році – 52,9%) та власні надходження бюджетних установ (в 2018 році – 28,4%), що свідчить про зацікавленість держави, фізичних та юридичних осіб в економічному розвитку України.

3. В ході дослідження було виявлено, формування Державного бюджету України має чимало проблем та недоліків. До провідних проблем ми можемо віднести:

- неналежне прогнозування податкових надходжень держбюджету;
- щорічне невиконання планових показників бюджету;
- складність трактування Податкового кодексу;
- переважання фіскальної функції в оподаткуванні;
- безсистемне та невиправдане надання податкових пільг, звільнень від оподаткування та масштабне ухилення від сплати податків зводить базу оподаткування.

4. Дослідження формування дохідної частини Державного бюджету, а також виявлення основних проблем дає змогу виокремити першочергові шляхи та напрямки збільшення доходів бюджету, а саме:

- мораторій на податкове законодавство і забезпечення стабільності, однозначності та простоти його тлумачення;
- на усіх стадіях бюджетного процесу має здійснюватися моніторинг із застосуванням аналізу, аудиту, а також постійного контролю за стягненням податків, зборів і обов'язкових платежів;
- впровадження удосконаленого податку в розрізі ПДВ – «податку на розкіш»;
- посилення боротьби мінімізації оподаткування та ухилення від сплати податків;
- перегляд надання податкових пільг деяким галузям підприємництва;
- підвищення кількості платних послуг, які надаються державними органами та пошук нових видів послуг.

5. Одним із ключових інструментів бюджетного механізму забезпечення соціально - економічного розвитку країни в системі державного управління національною економікою є макроекономічне прогнозування та планування. До проблем, які сформувалися, на сьогоднішній день, в сфері макроекономічного прогнозування та планування можемо віднести:

- відсутність підвищення кваліфікацій з питань методичного забезпечення макроекономічного прогнозування та планування;
- відсутність підвищення кваліфікацій з питань використання сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпечення у процесі макроекономічного прогнозування і планування;-
- прийняття популістських рішень, які, в свою чергу, потребують джерел фінансування;
- перевищення державними зобов'язаннями, які впливають із чинного законодавства, реальних фінансових можливостей держави;
- низька якість інформаційної бази, на підставі якої здійснюється макроекономічне прогнозування і планування;
- не достатньо ефективні комунікації, які сформувалися між Міністерством фінансів України, Державною фіскальною службою України, бізнесом та експертами;
- низький рівень оплати праці;
- відсутність сучасної комп'ютерної техніки і програмного забезпечення;
- неефективність правового регулювання через постійні зміни в законодавстві.

АНОТАЦІЯ

Жерновська К. Ю. , «Доходи державного бюджету України: проблеми мобілізації та шляхи збільшення»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«Фінанси, банківська справа та адміністрування»
за магістерською програмою
«Фіскальне та митне адміністрування»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес формування дохідної частини Державного бюджету України.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти формування та законодавче регулювання доходів Державного бюджету.

Проаналізовано виконання дохідної частини Державного бюджету за 2014-2018 роки.

Запроновано основні напрямки оптимізації та збільшення доходів Державного бюджету України.

Ключові слова: Державний бюджет, доходи Державного бюджету, податкові надходження, неподаткові надходження, трансфери.

ANNOTATION

Zhernovska K. Y., State budget revenues of Ukraine: problems of mobilization and ways of increase»,
thesis for Master degree in specialty «Finance, banking and administration»
under the program
«Fiscal and customs administration»
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study the process of forming the revenue part of the State Budget of Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of the formation and legislative regulation of the revenue part of the State Budget.

Analyzed the performance of the revenue part of the State Budget for 2014-2018 years.

Suggested the basic directions of optimization and increase of incomes of the State budget of Ukraine

Key words: Government budget, revenues of the government budget, tax revenues, non-tax revenues, intergovernmental transfers.